

Prensipler, halkın kamu organlarının elinde bulunan bilgiye erişim hakkını onaylamalıdır.

Açık Toplum Vakfı Girişimi'nde ködemli adli memur Sandra Coliver bilgiye erişim ifade özgürlüğünün olmazsa olmazlarındandır diyor.

Özgürlüğünün önemli bir bölümünü kamu organlarının elinde bulunan bilgiye erişim oluşturur. Bu sebeple, bu uğura adanmış ayrı bir prensip gereklidir. Birkaç sebebi sayacak olursak:

Birincisi, ve en önemlisi, kamu görevlerini yerine getiren ya da kamu fonu alan kamu organlarının ve özel şirketlerin elinde bulunan bilgiye erişim, insanların haberdar olarak tartışmaya katılabilmeleri, hükümetlerinden hesap sorabilmeleri, insan hakları, sınırları, kamu güvenliğini ve çevreyi koruyabilmeleri, ve kamusal mallara ve hizmetlere adil bir şekilde erişebilmeleri için gereklidir.

İnsanların hükümetlerinden almaya gerek duyacağı iki tür bilgi vardır. Biz, tüketiciler ve hükümetin hizmetlerini kullanan kişiler olarak bilgiye ihtiyaç duyarız. Bu bilgiler, hükümetin sunduğu hizmetlere ve tanınan haklara nasıl ulaşabileceğimizi ve bizim en çok hangi hizmetlere –hastane, okul, ulaşım- ihtiyacımız olduğunu nasıl değerlendirilmemiz gerektiğini içerir. Halkın, özellikle de denetleme kuruluşları, devlet kurumları nasıl ilerlediğine dair bilgiye ihtiyaç

Özgürlük Platformu

Thirteen languages. Ten principles. One conversation.

<https://freespeechdebate.com/tr>

vardır – örneğin devlet kurumlarının bütçelerine, randmanlarına, politikalarına, memurlarının maaşlarına, taahhütlere verdikleri işlerin sözleşmelerine, denetleyici kuruluşların raporlarına. Bu bilgilere ulaşmadan, devlet kurumlarının görevlerini yapıp yapmadığına, uluslararası hukuk, anayasa ve kanun çerçevesinde hareket edip etmediğine karar veremeyiz.

Devlet kurumları, özellikle halkın kendilerine ya da kilit mevkideki kişilere hesap sorabilmelerini sağlayacak bilgileri, halkın erişimine sunmakta isteksizdirler. Aynı zamanda, bazı tüketici bilgilerini de tutması ve teyit etmesi zor olduğundan ya da gizliliğin esas olduğu kurumlarda, sözkonusu bilgilerin bu kurumların hataları ya da kötü yönetimlerini ifade edebileceğinden, halka açmak istemeyebilirler. Örneğin, Amerikan Tüketici Kurumu uzun süre ürünler hakkında gelen şikayetleri duyurmayı reddetti. Kurum uzun süre, bazı şikayetlerin asılsız olduğunu ve bu şikayetlerin duyulmasının üreticileri haksız yere önyargı sahibi yapacağını ve/ya da hakaret davalarıyla sonuçlanabileceğini savunmuştu. En sonunda, Kurum, Haziran 2011’de, kendi itirazlarını eklemek için, bu bilgileri kamuoyuna sunmayı kabul etti.

İkinci, 1. Prensipte belirttiğimiz “bilgi ve fikir alveri” özgürlüğü gibi kavramlar, “kamu organlarının elinde bulunan bilgiye erişim”i kapsamaz. “Bilgi alveri özgürlüğü” Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi’nde ve bunu izleyen BM ve bölgesel anlaşmalarda belirtildiği üzere, genelde bilgi alveriine istekli kişilerin hükümet tarafından engellenmeksizin bilgiye erişimlerine uygulanacak şekilde yorumlanmıştır. Görüldüğü gibi, bu yorum, vatandaşların ve diğer kişilerin, kamu organlarının açıklamak istemediği bilgilere erişimlerini içermez.

Üçüncüsü, uluslararası ve ulusal uzmanlar, kurumlar ve kanunlar daha geçenlerde ifade özgürlüğünün kamu organlarının ellerinde tuttukları bilgilere erişim hakkını içerdiğini kabul ettiler. Örneğin, ancak 2011’de BM İnsan Hakları Komitesi, Uluslararası Sivil ve Siyasal Hakları Sözleşmesi’nin 19. Maddesi’nin kamu organlarının sahip olduğu bilgilere erişim hakkını içerdiğini açıkladı. BM üye devletlerinin seçtiği 18 uzmandan oluşan komitenin görevi Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi’nin bazı kısımların kanun halinde derleyen bir antlaşma olan Sözleşme’yi yetkili bir şekilde yorumlamak ve onaylamaktır. Bu hakkın uluslararası olarak tanınması yeni bir şey, önemi, ve hükümetlerin sahip oldukları bilgileri ilelebilir yapma mecburiyetlerini reddetme eylemleri düşünüldüğünde, ayrı bir prensipin gerekliliği açıktır.

Elliden çok ülkenin anayasası bugün bilgiye erişim hakkına anayasal statü vermiştir. Doksanı yakını, halihazırda yürürlükte, ülkenin bilgiye erişim hakkına dair kanunlar ve düzenlemeleri vardır- bu listeye nüfus devri Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Rusya ve ABD, Avrupa ve Orta Asya’daki birçok ülke, Latin Amerika’daki ülkelerin yarısından çoğu, birçok Asya ve Pasifik’teki ülke, yedi Afrika ülkesi, ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika’daki üç ülke, dahil olmak üzere. Dünyada 5.2 milyondan fazla insan, artık hükümetlerinden bilgi alma haklarını (teoride olsa bile) kanuni bir hak olduğu ülkelerde yaşıyor. (Bütün bu anayasaların referanslarına ve mahkeme kararlarına Açık Toplum Vakfı Adalet Enstitüsü’nün internet sitesinden erişilebilir.)

Buna bağlı olarak, ben yeni bir prensip eklemek istiyorum.

Özgürlük Platformu

Thirteen languages. Ten principles. One conversation.

<https://freespeechdebate.com/tr>

“Bizim bilgiye ihtiyacımız var, kamu organlarından alınacak bilgiler buna dahil olmak üzere, haberdar olarak tartışmaya katılabilmemiz, hükümetlerimizden hesap sorabilmemiz, insan haklarımızı, sınırlarımızı, kamu güvenliğimizi ve çevreyi koruyabilmemiz, ve kamusal mallara ve hizmetlere adil bir şekilde erişebilmemiz için gereklidir.”

Bu prensip yukarıdaki noktalara değinirken, aynı zamanda üstükapalı bir biçimde iki yeni meseleye de parmak basıyor. Birincisi, bilgiye erişim hakkımız, sadece bununla sınırlı olmasa da, kamu organlarının elinde bulunan bilgiye erişimimizi içerir. BM İnsan Hakları Komitesi ve birçok ulusal kanun insanların aynı zamanda kamu organı olmayan ama kamu görevlerini yerine getiren, kamu fonu alan, büyük kısmet hükümet idaresi altında ya da varlığı kanun tarafından tasdik edilmiş kurullardan da bilgi alması gerektiğini taahhüt eder.

Bazı çağdaş kanun ve anayasalar, Güney Afrika dahil, insanların haklarını engelleyen her türlü kuruttan da bilgi almaları gerekebileceğini kabul eder. İkincisi, kamu organlarının elinde bulundurduğu bilgilere erişim sadece vatandaşlarla sınırlı değildir, bu aynı zamanda bir insan hakkıdır. Bir insan hakkı olarak bilgiye erişim hakkı hem bir araçtır, hem de aynı zamanda zaruridir. İnsanlarımız ve özgürlüğümüz için mümkün olduğunca her şeyden haberdar olarak karar verebilmemiz gereklidir, kendimizi ifade edebilmemizin gerektiği gibi. Arac olarak, bir ülkede yargıyanların (ülkenin vatandaş olsun olmasın) ve hükümetin davranışlarından başka şekillerde etkilenen kişilerin, kesinlikle hükümetin elinde tuttuğu bilgilere erişmeye ihtiyacı ve hakkı vardır.

En son olarak, 10. Prensip'in de bilgiye erişim hakkını kapsayacak şekilde genişletilmesini öneriyorum.

“Milli güvenlik, kamu düzeni ve ahlaki değerler gibi sebeplerden ötürü bilgiye erişim özgürlüğünü sınırladirebilecek tüm engellere itiraz edebilmeliyiz.”

Bu ekleme, insanların yalnızca günün hükümetine karşı görüş bildirmeye hakkı olmadıkça, aynı zamanda milli güvenlik ve benzeri kamu menfaati gibi sebeplerle gizli tutulan şeylere de itiraz hakları olduğunu açıkça belirtiyor.

Yayınlandı: February 10, 2012